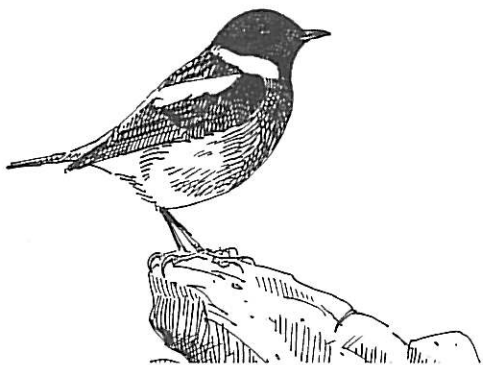

Svartstrupe *Saxicola torquata*

Global utbredelse

Svartstruppen er utbredt over det meste av den palearktiske region, foruten i Afrika. I Europa er svartstruppen mest utbredt i de sentrale og sørlige deler. Den opptrer i ca. 24 underarter, hvorav de norske hekkefuglene er antatt å stamme fra den britiske bestanden (underarten *hibernans*).

Norsk utbredelse og habitatvalg

Som hekkefugl opptrer svartstruppen bare i de vintermilde kyststrøk på Vestlandet, på strekningen Rogaland til Møre og Romsdal. Grovt sett kan en si at utbredelsesområdet ligger innenfor +1 °C isotermer for januar.

Arten er sterkt knyttet til de åpne og lyngrike kystheiene på Vestlandet (Munkejord 1981). Dette er samme biotop hvor vi finner arten i Storbritannia. Et typisk hekketerritorium domineres av røsslyng, med spredte einerbusker, ofte i kupert terreng med myrsøkk og små vannansamlinger.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Den norske bestanden av svartstrupe har vist seg å føre en ustabil tilværelse. Dette skyldes at arten er avhengig av milde vintre for å klare overvintringen hos oss. Trolig er det også avgjørende for den norske bestanden at den britiske bestanden er stor nok til at et «overskudd» av fugler kan etablere seg hos oss. Den britiske bestanden ble i 1976 anslått til ca. 30.000-60.000 par. Nyere undersøkelser viser at den der er i tilbakegang, først og fremst pga. habitatødeleggelser (Cramp 1988). Fra 1973 ble det gjort flere observasjoner som kan tyde på at arten gjorde sine første hekkeforsøk i Norge det året. Arten ble imidlertid for første gang funnet hekkende i Norge i 1974 på Sotra i Hordaland (Lien 1975). I tillegg ble en ungfugl ringmerket på Hareid, Møre og Romsdal samme høst. Fra 1975 hekket svartstrupe mange steder på strekningen fra Rogaland til Averøya i Møre og Romsdal. I Møre og Romsdal regner en med at det fantes 20-30 par på det meste, og i 1977 var det i Rogaland 11 par (Munkejord 1976, Carlsson m.fl. 1988, A.O. Folkestad pers. medd.). Fram til 1980 hekket det derfor trolig på det meste 50-100 par årlig på Vestlandet. Kalde vintre tok imidlertid snart knekken på hele bestanden.

Arten var borte gjennom hele 1980-tallet fram til 1989, da en serie milde vintre gjorde det mulig for arten å reetablere seg. Fram til 1991 har imidlertid bestanden vært lavere enn i den første perioden på 1970-tallet. I Møre og Romsdal regnet en således

med at 3-4 par hekket i 1991 (A.O. Folkestad pers. medd.).

Svartstruppen hekket i tillegg trolig i 1977 og 1978 ved Hundorp jernbanestasjon i Oppland (V. Johannessen pers. medd.). Her hadde fuglene tilhold i typisk buskskvett-terreng langs jernbanelinja. Dette kan tyde på at det dreide seg om en annen underart enn den britiske.

Hekkebiologi

Bare hanner med territorium (vanligvis 10-40 daa) markerer hekkeområdet med sang. Markering av hekkeområdet starter som oftest i mars, og sangen er på det mest intense rett før eggleggingen. Synger vanligvis fra en høytliggende sangpost, f.eks. en busk, gjerdestolpe el.l. Har også en sangflukt som varieres med sakte flukt og dansende bevegelser (Cramp 1988). Sangaktiviteten avtar ved klekkingen, men tar seg opp igjen ved et evt. andre kull. Arten er for det meste monogam, men hannen kan bytte partner samme hekkeseong, evt. ha flere hunner. Særlig tidlig i hekkeseongen er svartstrupehannen aggressiv mot inntrengende hanner ved at han jager disse. Han hevder territoriet ved å eksponere de hvite vingeflekkene og å spre ut stjerten (Cramp 1988). Fugler som overvintrer opprettholder parbindingen og hekker sammen neste vår.

Reiret plasseres som oftest rett på bakken, gjerne avskjermet av lyng, gress eller en busk. Når det er unger i reiret, varsler foreldrene kraftig når fare truer fra bakkelevende dyr. Vanligvis legges 5 egg i april/mai. Har ofte flere påfølgende kull. Vanligvis blir 3 unger flygedyktige i hvert kull. Ungekullet oppholder seg vanligvis i hekkeområdet til ca. 6 ukers alder før de evt. fortrenses av foreldrene. Mindre enn 60% av ungfuglene overlever sitt første leveår, men i de påfølgende årene er dødeligheten forholdsvis lav. Bare en liten del av bestanden når sitt fjerde leveår. De eldste ringfunnene er av 6 og 7 år gamle fugler (Glutz von Blotzheim & Bauer 1988).

Trekkforhold

Våre svartstruper er standfugler. For å klare vinterklimaet så langt mot nord er arten avhengig av milde vintre. Det forklarer også utbredelsen innenfor det milde kystklimaet vi finner på Vestlandet. Den norske bestanden er ennå så liten at det trolig fortsatt er nødvendig med en viss innvandring for å opprettholde bestanden. Gjennom vinteren hevder svartstruppen vinterterritorium. Dette territoriet er som oftest mye større enn hekketerritoriet.

Øystein R. Størkersen

Svartstrupe *Saxicola torquata*

12 ● Konstatert hekking

3 ● Sannsynlig hekking

5 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

